

DETERMINANTA POLITICO-JURIDICĂ A SFEREI MUNCII ÎN SISTEMUL POLITICILOR SOCIALE

Igor COJOCARU

Universitatea de Stat „A. Russo” din Bălți

In the transition from a totalitarian political system with the planned economy to a democratic one based on market relations, jurisdiction and the organizations comprising the system has undergone essential changes, even more, must recognize that the integration into European structures requires **may** reform subtle divisions of the system. One of the reforms taking place in this direction is the cession of the attributes of organizations that directly or indirectly influence the level of public employment or social policy directs the work. As public policy, social policy reflects the state of reporting by institutions empowered to influence the living conditions, in order to achieve improvements for all or certain segments.

Multitudinea problemelor cu care se confruntă societatea contemporană impune statului crearea de sisteme abilitate cu funcții de remediere a acestora. În fond, în sistemul realizării politicilor sociale, sfera muncii creează ale sale segmente instituționale specifice. Totodată, trebuie să ținem cont și de faptul că gestionarea corectă a politicilor sociale în sfera muncii în Republica Moldova este determinată de construcția instituțională a sistemului și baza normativ-juridică existentă în stat. În condițiile tranziției de la un sistem politic totalitar cu economie planificată la cea de tip democratic, bazat pe relațiile de piață, competența organelor și organizațiilor ce formează sistemul a suferit modificări esențiale; mai mult, trebuie să recunoaștem că integrarea în structurile europene impune o reformă mai subtilă a diviziunilor sistemului. Una dintre reformele ce au loc în această direcție este cedarea unor atribute ale statului organizațiilor ce influențează, direct sau indirect, asupra nivelului de ocupare a populației sau direcționează politica socială în domeniul muncii. În calitate de politică publică, politicile sociale reflectă modul de raportare a statului, prin instituțiile abilitate, pentru a influența condițiile de viață, în scopul obținerii unor îmbunătățiri de ansamblu sau pentru anumite segmente. În aceste condiții politica socială se concretizează în: prevederi legislative specifice, hotărâri și reglementări administrative, programe sociale, transferuri de venituri etc. [1].

Conform opiniei autorilor V.Teosa, V.Moșneaga, Gh.Rusnac, prezentarea grafică a promovării politicilor sociale în sfera muncii este alcătuită cel puțin din două laturi. Prima latură constituie subiectele de conducere, către a doua se atribuie cele de influență. În literatura științifică de specialitate găsim și o altă detaliere a sistemului de gestionare. Acesta este alcătuit din patru verigi pe orizontală cu subdiviziunile sale pe verticală: statul, societatea civilă, organele și organizațiile internaționale și structurile mixte ca parteneri liberi și egali. Subordonarea pe verticală cuprinde totalitatea elementelor la nivel de ramură, localitate și unitate economică. Examinând ambele cazuri, observăm că prima specificare este mai generală, cea de a doua fiind mai particulară [2].

Analiza experienței statelor europene demonstrează că reglementarea de către stat a relațiilor social-economice poartă un caracter limitat față de cea în sistemul totalitar. Ea se referă la elaborarea și implementarea aspectului normativ-juridic, inclusiv în sfera muncii, stimularea în domeniul ocupării, aprecierea nivelului de trai ș.a. O idee similară poate fi evidențiată și în lucrările dedicate analizei fundamentelor juridice, a practicii reglementării pieței muncii, efectuată de V.Teosa, D. Vaculovschi, N.Romandaș, T.Negru ș.a. [3]. Totodată, este binecunoscut faptul că promovarea politicilor sociale la nivel de stat se caracterizează prin două elemente: de componența structurală (instituțională) și de funcțiile și procesele îndeplinite. Primul element este analizat în bloc de unii autori, precum S.Smirnov și T.Sidorina, care divizează structura instituțională a politicilor sociale în instituții cu obiectiv general de funcționare și instituții de profil. La prima categorie ei atribuie organele legislative de stat (naționale și locale), instituțiile financiare de stat, întreprinderile și organizațiile antreprenorilor, la a doua – departamentele sociale ale statului, fondurile de asigurări sociale de stat și cele nestatale, altele [4].

În acest context, în Republica Moldova la nivel de stat promovarea politicilor sociale este determinată, în primul rând, de organele centrale ale statului: legislativul, executivul și organele judecătorești, iar, în al doilea rând, organele deconcentrate ale acestora în teritoriu. Obiectivele principale spre care este îndreptată activitatea acestora sunt legate de elaborarea și adoptarea legilor, politicilor și determinarea căilor strategice de dezvoltare, executarea și controlul asupra respectării acestora, altele.

Promovarea politicilor în cadrul activității Parlamentului se exprimă prin deliberările sale legiuitoare. Astfel, conform prevederilor constituționale, legislativul declară direcțiile principale ale politicii interne și externe, adoptă legi referitoare la formarea bugetului de stat, reglementează relațiile de muncă și de formare a sindicatelor, se referă asupra protecției sociale [5], altele. Luând în considerație forma parlamentară de guvernământ ce a fost instaurată în urma modificărilor din 5 iulie 2000 operate în Constituția Republicii Moldova, rolul acestuia a crescut. În articolul 66 al Constituției găsim mai multe atribuții de bază ale Parlamentului, printre care: aprobă direcțiile principale ale politicii interne și externe a statului; aprobă bugetul statului și exercita controlul asupra lui; interpretează legile și asigura unitatea reglementarilor legislative pe întreg teritoriul țării, altele. La fel, în Parlament există Comisia permanentă pentru protecție socială, sănătate și familie, ale cărei domenii de activitate vizează: protecția socială; asigurarea și asistența socială de stat; ocrotirea sănătății și asistența medicală; problemele familiei, mamei și copilului, persoanelor în vârstă înaintată, persoanelor cu dizabilități; relațiile de muncă și salarizarea.

Următoarea verigă a sistemului înzestrată cu calități de promotor al politicilor sociale este Guvernul. Acesta asigură implementarea și îndeplinirea legilor și prevederilor adoptate de legislativ. Împuternicirile acestui organ includ: formarea unui sistem de ocrotire socială a populației, crearea condițiilor pentru creșterea nivelului de trai pentru satisfacerea necesităților culturale și spirituale; promovarea unei politici active în domeniul ocrotirii sănătății populației; asigurarea obținerii de venituri fiecărui lucrător, în dependență de rezultatele muncii sale pentru societate; elaborarea strategiei dezvoltării tehnico-științifice, altele.

În ce privește activitatea Guvernului ce ține nemijlocit de domeniul dezvoltării sociale, aceasta constituie: promovarea unei politici de stat unitare în vederea asigurării unui nivel de trai decent populației; realizarea politicii de stat în domeniul reglementării proceselor migraționale; asigurarea condițiilor social-economice; crearea bazei tehnico-materiale și a fondurilor speciale pentru învățământ, altele [6].

La nivel instituțional, realizarea politicilor sociale în sfera muncii a trecut prin mai multe faze de formare structurală. În special, la acest capitol sunt implicate următoarele instituții de profil: Ministerul Economiei și Comerțului; Agenția Națională pentru Ocuparea Forței de Muncă; Inspectia Muncii; Comisia Națională pentru Consultări și Negocieri Colective; Casa Națională de Asigurări Sociale; agențiile private de ocupare a forței de muncă; organizațiile non-guvernamentale altele.

Totodată, în lista instituțiilor prezentate *supra* se observă lipsa unui organ central de stat menit să aibă sub control întregul sistem de instituții din această sferă – Ministerul Muncii, instituție care anterior a existat în Republica Moldova. Conform Hotărârii nr.357 din 23 aprilie 2005, Guvernul Republicii Moldova divizează și lichidează Ministerul Muncii și Protecției Sociale. În aceeași ordine de idei, ulterior, Parlamentul Republicii Moldova, prin Legea nr.274 din 29.07.2006, ratifică Convenția Organizației Internaționale a Muncii nr.150 privind administrarea muncii: rol, funcții și organizare, adoptată la Geneva la 7 iunie 1978, în cadrul celei de-a 64-a sesiuni a Conferinței generale a acesteia [7]. Convenția se aplică doar statelor membre ale Organizației Internaționale a Muncii care o ratifică. Prin aceasta, administrația muncii se definește ca totalitate a activităților de administrație publică în domeniul politicii naționale a muncii. Potrivit Convenției, orice stat membru al Organizației Internaționale a Muncii, care o ratifică, va trebui să asigure în mod adecvat condițiilor naționale organizarea și funcționarea eficientă pe teritoriul său a unui sistem de administrație a muncii. Evident că interesul instituțional al autorităților publice este dictat de o anumită consecutivitate în propriile acțiuni; totodată, avem certitudinea că Ministerul de resort ar fi de un folos maxim în soluționarea mai multor probleme la acest capitol.

A treia verigă – autoritatea judecătorească, urmărește, rezolvă cazurile și soluționează încălcările ce au loc în relațiile de muncă, relațiile de familie, drepturile omului, altele. Această componentă structurală a sistemului la nivel de stat este destul de impunătoare. Ca orice alt sistem, și acesta se autodezvoltă, creând noi diviziuni și desființând cele vechi, astfel încercând să facă față rigorilor actuale. Considerăm că în pachetul legislativ ce vizează reforma justiției și pentru a cărei realizare Guvernul tocmai și-a asumat răspunderea, trebuia inclus un capitol aparte care să se refere la Tribunalele Muncii. Deși instituțiile date nu sunt curți de drept, în Germania (la fel ca și în Irlanda, de exemplu) jurisdicția în materie de ocupare în sfera muncii este independentă față de jurisdicția civilă.

În fond, autoritatea judecătorească nu este un subiect al raporturilor politice directe. Acesta nu ia parte la procesul politic de luare a deciziei; totodată, este mecanismul perfect în realizarea politicilor, inclusiv a celor sociale, grație utilizării mijloacelor coercitive și prerogativei puterii de care dispune în vederea realizării normelor de drept în cazul încălcărilor legale.

Pe de altă parte, preocuparea principală a organelor de stat rezidă în promovarea și protejarea drepturilor fundamentale ale omului. În acest sens, este de menționat că întreaga structură instituțională prezentată este supusă realizării principiilor politice, economice și de drept, grație prevederilor stipulate în art.1 alin.(3) din Constituția Republicii Moldova: *Republica Moldova este un stat de drept, democratic, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile lui, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme și sunt garantate.*

Dreptul la muncă este unul dintre drepturile fundamentale ale omului. Acest enunț este dezvoltat cu o deosebită atenție de un șir de specialiști în ramura de drept: E.Mocanu, N.Romandaș, E.Boișteanu, care susțin că dreptul la muncă este asigurat deopotrivă prin instrumente internaționale elaborate în cadrul Națiunilor Unite și de instrumentele elaborate sub auspiciile Organizației Internaționale a Muncii, precum și de comisiile Uniunii Europene, dar și de organele de stat naționale [8]. Activitatea de gestionare a organelor statului este determinată de baza normativ-juridică din acest domeniu. La rândul său, fiecare componentă structurală emite acte cu caracter normativ pentru organele competente sau cele ierarhic inferioare.

Cu toate acestea, sistemul de promovare a politicilor sociale și de gestionare a resurselor umane în republică în forma dată nu este complet. Următoarea verigă a sistemului, după cum a fost deja menționat, este cea reprezentată de societatea civilă. După cum observăm, marea parte a actelor analizate la nivel de strategii, planuri de acțiuni admit societatea civilă la toate etapele procesuale de elaborare și realizare a acestora.

Societatea civilă se manifestă, în primul rând, prin activitatea organizațiilor neguvernamentale, sindicatelor, mișcărilor obștești, altele. În ultimul timp suntem martori ai ascensiunii numărului de organizații neguvernamentale și mișcări obștești, care își pun drept scop o anumită contribuție la promovarea acțiunilor sociale în sfera muncii, relațiilor de muncă, ocuparea forței de muncă etc., fie prin intermediere sau acțiuni directe [9].

O verigă a acestui segment o constituie sindicatele, ce reprezintă organele independente și benevole care unesc lucrătorii cu interese comune în sfera de activitate – atât în sectorul de producție, cât și în cel social. Actualmente, sarcina principală a sindicatelor este determinarea metodelor optimale de apărare a drepturilor lucrătorilor, și anume: organizarea parteneriatului juridic între patronat, salariați și structurile guvernamentale. Trebuie să menționăm că organizațiile sindicale din republică dispun deja de experiență în domeniul negocierilor cu ceilalți parteneri sociali [10].

Paralel cu această verigă își desfășoară activitatea și organizațiile internaționale. În primul rând, acestea transmit cunoștințele și experiențele țărilor dezvoltate, competente în problemele respective, acest lucru fiind determinat de faptul că Republica Moldova nu dispune în unele cazuri de experiența necesară. În al doilea rând, acestea influențează, direct sau indirect, statul și permit acestuia să contribuie, prin intermediul mijloacelor oferite, la îndeplinirea obligațiilor sale. În multe cazuri, aceste organe și organizații completează anume acele domenii de gestionare în care statul are potență redusă: dezvoltarea și modernizarea societății, eradicarea sărăciei etc.

În calitate de promotor al politicii sociale mai notăm și a patra putere în stat – mass-media, care aduce un aport în acest domeniu prin informații difuzate de orice gen – fie noutăți, fie propagandă, determinând în mare măsură caracterul decizional al populației.

Pentru a puncta o anumită consecutivitate a politicilor sociale în sfera muncii promovate de stat, în continuare vom încerca să prezentăm, în ordine cronologică, unele dintre cele mai importante documente politice și acte normativ-juridice. Din prima categorie de documente face parte *Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale*, adoptat și deschis spre semnare de Adunarea Generală a Națiunilor Unite la 16 septembrie 1966, ratificat de Republica Moldova prin Hotărârea Parlamentului nr.217-XII din 28.07.1990, în vigoare din 26 aprilie 1993, care, în art. 6, dispune:

1) statele părți la prezentul Pact recunosc dreptul la muncă ce cuprinde dreptul pe care îl are orice persoană de a obține posibilitatea să-și câștige existența printr-o muncă liber aleasă sau acceptată și vor lua măsuri potrivite pentru garantarea acestui drept;

2) măsurile pe care fiecare stat parte la prezentul Pact le va lua spre a asigura deplina exercitare a acestui drept trebuie să includă orientarea și pregătirea tehnică și profesională, elaborarea de programe, de măsuri și de tehnici potrivite pentru a asigura o dezvoltare economică, socială și culturală constantă și o deplină întrebuintare productivă a brațelor de muncă în condițiile care garantează indivizilor folosința libertăților politice și economice fundamentale [11].

Sfera muncii ca determinantă politico-juridică la nivelul cel mai general poate fi detectată în principiile, concepțiile și strategiile adoptate de organele de stat. La perioada de referință, Guvernului îi revine un rol aparte; acesta se exprimă prin responsabilitatea pe care o deține față de legiuitor și față de popor. Procesele de implementare și executare a actelor normative devine mai complicat în această perioadă. Cu toate acestea, executivul, în vederea accelerării proceselor date, elaborează și aprobă unele strategii de dezvoltare a factorului social-economic. Astfel, la 6 noiembrie 1998 Guvernul a primit Hotărârea cu privire la aprobarea orientărilor strategice de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova până în anul 2005 [12]. Cu părere de rău, elementul central al orientărilor strategice de dezvoltare a republicii Moldova îl constituia doar „blocul economic”. Un alt document de acest tip este cel primit de Guvern ca strategie pe termen mediu, până în anul 2005 (Monitorul Oficial al Republicii Moldova Nr.5-8 (890-893) din 10 ianuarie 2002 [13]), care tindea să completeze precedentul prin atenția acordată special fiecărui obiectiv strategic. Unele dintre aceste sarcini au și fost realizate. Astfel, a fost creat Serviciul de Stat pentru Utilizarea Forței de Muncă.

Prin semnarea Declarației Conferinței Națiunilor Unite pentru Mediu și Dezvoltare de la Rio de Janeiro (iunie 1992), Republica Moldova, alături de 140 de state ale lumii, și-a exprimat voința de a se integra în procesul global de tranziție la modelul de dezvoltare durabilă. Esența dezvoltării durabile constă în asigurarea bunăstării, sănătății și educației societății în corelare cu cerințele de conservare și regenerare a resurselor naturale, precum și cu garanțiile pentru generațiile viitoare. Însă, dezvoltarea stabilă a societății și, deci, durabilă a omului, așa cum o vede P.Varzari, mai presupune și alte priorități și valențe tot atât de importante, cum ar fi crearea unui mediu optim de muncă pentru salariați, protecția mediului ambiant, utilizarea deplină a forței de muncă, ..., protecția socială a populației, armonizarea relațiilor sociale și de muncă [14].

Enunțând o anumită ordine în prezentarea celor mai importante strategii și planuri de acțiuni urmează **Programul Guvernului Republicii Moldova „Legalitate, Consolidare și Reforme – întru Bunăstarea Națiunii”**, care la capitolul politica socială se referea la următoarele poziții: sistemul de protecție socială; combaterea somajului și dezvoltarea pieței forței de muncă [15].

La blocul de probleme ce ne interesează putem evidenția că executivul a tins să atragă atenția asupra: dezvoltării sistemului informațional privind piața forței de muncă; antrenării autorităților publice locale în gestionarea pieței forței de muncă potrivit programelor de dezvoltare regională; implementării programelor de atragere a șomerilor în munca socialmente utilă; facilitării instruirii, reciclării și reintegrării resurselor umane în câmpul muncii prin promovarea programelor speciale; stimulării acțiunilor de antrenare a intermediarilor pe piața forței de muncă pentru formarea, recalificarea și reciclarea specialiștilor.

Spre deosebire de strategiile anterioare, care însumează mai multe obiective – atât generale, cât și particulare – trebuie să menționăm că există și acte politico-juridice cu caracter strict delimitat în sfera muncii. Promovarea și realizarea politicii de stat în domeniul ocupării forței de muncă s-a efectuat în baza Strategiei ocupării forței de muncă în Republica Moldova [16], aprobată prin Hotărârea Guvernului nr.611 din 15 mai 2002. Direcțiile conceptuale ale politicii de ocupare a forței de muncă în anii 2002-2008 se axează pe următoarele principii: dreptul exclusiv al cetățenilor să-și valorifice propriile capacități în activitatea de producere și de creație; obligația statului de a crea condițiile necesare pentru realizarea drepturilor de muncă ale cetățenilor.

Evidențiind drept obiectiv sporirea nivelului de ocupare a forței de muncă, executivul a considerat necesar să specifice direcțiile strategice de acțiune pentru atingerea lui, acestea fiind: *îmbunătățirea capacității de ocupare a forței de muncă; dezvoltarea spiritului antreprenorial; încurajarea capacității de adaptare a întreprinderilor și angajaților; egalitatea șanselor*. Totodată, trebuie să recunoaștem că actul în cauză se dezvoltă și va continua să se dezvolte în tandem cu Strategia europeană de ocupare a forței de muncă, aprobată prin Tratatul de la Amsterdam (iunie 1997). De altfel, toate mențiunile expuse sunt nucleul acestui document internațional, despre care ținem să relatăm în continuare.

Un alt document ce reprezintă cadrul politic suprem pentru dezvoltarea durabilă a Republicii Moldova pe termen mediu este **Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006)**, aprobată prin Legea nr.398-XV din 2 decembrie 2004 [17]. Necesitatea elaborării Strategiei este impusă și de imperativul *consolidării societății*, idee susținută de o serie de cercetători autohtoni, printre care V.Saca, în contextul creării unui interes național [18], în jurul unor obiective transparente și acceptate de societate în ansamblu, precum și de grupurile populației interesate nemijlocit în realizarea lor – persoanele defavorizate, întreprinzătorii și reprezentanții autorităților administrației publice [19]. Ținând cont de orientarea pronunțată social a politicilor economice ale Guvernului, Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006) se îndrepta

spre îmbunătățirea calității vieții populației, ameliorarea protecției sociale a celor mai sărace categorii de cetățeni, inclusiv prin dezvoltarea sistemului de garanții sociale, crearea unor noi locuri de muncă, în special pentru cei săraci, asigurarea accesibilității serviciilor medicale calitative, constituirea unui capital uman apt de performanță, prin dezvoltarea învățământului și a științei.

Dat fiind faptul că în Republica Moldova populația rurală este mai numeroasă decât cea urbană, principiile dezvoltării durabile constituie una dintre bazele metodologice principale utilizate la identificarea obiectivelor și priorităților *Programului Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015)* (Hotărârea Guvernului nr.242 din 01.03.2005). Articolul 211 al Programului stipulează obiectivele principale de dezvoltare în domeniul dezvoltării sociale, pieței muncii, vizând și migrațiunea forței de muncă. Necesitatea combaterii șomajului și a reducerii fluxurilor migraționale ale forței de muncă impun următoarele obiective: facilitarea formării noilor locuri de muncă și sporirea accesului la acestea; majorarea cererii de forță de muncă calificată ca premisă necesară pentru sporirea eficienței muncii, ridicarea calității produselor și a serviciilor; modernizarea programelor de învățământ și adaptarea continuă a acestora la cerințele pieței muncii; dezvoltarea spiritului antreprenorial al populației, inclusiv drept condiție de creare a posibilităților de autoangajare în câmpul muncii; asigurarea protecției intereselor cetățenilor Republicii Moldova aflați la muncă peste hotare; facilitarea revenirii în Patrie a emigranților de muncă și crearea posibilităților de utilizare eficientă a veniturilor acestora, obținute peste hotare, în interesele dezvoltării economice a țării [20].

Pentru anii 2005-2009, executivul Republicii Moldova își propune un alt Program de acțiuni – **„Modernizarea țării – bunăstarea poporului”** aprobat prin Hotărârea nr.790 din 8 ianuarie 2005 [21]. În acest sens, prioritățile fundamentale ale Guvernului sunt următoarele: integrarea europeană; modernizarea economică și socială, reducerea sărăciei; stimularea spiritului de întreprinzător; egalitatea șanselor etc.

Una dintre strategiile de maximă importanță este **Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană**, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr.889 din 03.08.2006. Planul de Acțiuni este document politic încheiat între autoritățile de la Chișinău și Uniunea Europeană care stabilește programul, obiectivele strategice și prioritățile relațiilor dintre Uniunea Europeană și Republica Moldova pentru anii 2005-2007 [22].

Un efort asiduu l-a depus Guvernul Republicii Moldova prin elaborarea Hotărârii nr.605 din 31.05.2007 pentru aprobarea Strategiei naționale privind politicile de ocupare a forței de muncă pe anii 2007-2015. Elaborarea prezentei Strategii este condiționată de necesitatea armonizării politicii naționale cu Strategia Europeană de Ocupare, revizuită, recomandările Consiliului Europei și ale Organizației Internaționale a Muncii. Strategia prevede patru obiective principale pe termen lung: consolidarea creșterii economice pe termen lung și crearea locurilor noi de muncă, aplicarea mecanismelor de reducere a sărăciei prin intensificarea coeziunii și solidarității sociale în domeniul politicilor de ocupare a forței de muncă și gestionării eficiente și transparente a resurselor disponibile; creșterea gradului de competitivitate a Republicii Moldova pe piața internațională, din perspectiva costurilor forței de muncă, mobilității, calificării profesionale și capacității de adaptare a resurselor umane la imperativele unei piețe flexibile a forței de muncă; armonizarea legislației muncii a Republicii Moldova cu cea a Uniunii Europene; alinierea la standardele europene cu privire la dezvoltarea economică și umană; asigurarea de către stat a garanțiilor minime cetățenilor țării, în conformitate cu convențiile ratificate; ajustarea cadrului național legislativ în domeniul reglementării muncii în conformitate cu obiectivele și standardele Strategiei Europene de Ocupare, revizuită [23].

Aderarea la diverse organisme internaționale impune adoptarea unor decizii conturate de promovare a politicii naționale a ocupării forței de muncă. În contextul integrării europene, Republica Moldova este obligată să revizuiască și să aducă în concordanță legislația națională cu standardele europene. Prin urmare, participarea Moldovei, alături de alte țări membre ale Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est, la Proiectul **„Revizuirea politicilor de ocupare a forței de muncă în țările Pactului de Stabilitate pentru Europa de Sud-Est”**, demonstrează abilitatea statului de a implementa standardele internaționale în domeniul muncii, inclusiv a prevederilor Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr.122 din 9 iulie 1964 privind politica de ocupare a forței de muncă, ale Convenției nr.111 din 25 iunie 1958 privind discriminarea în domeniul ocupării forței de muncă și exercitării profesiei și ale Convenției nr.100 din 29 iunie 1951 privind egalitatea de remunerare a mâinii de lucru masculine și a mâinii de lucru feminine, pentru o muncă de valoare egală [24].

În susținerea ideii anterioare cu privire la continuitate, trebuie să recunoaștem că prezenta Strategie a fost elaborată ținându-se cont de obiectivele prevăzute în Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei pentru anii 2004-2006, Planul de Acțiuni Republica Moldova – Uniunea Europeană, Obiectivele de Dezvoltare

ale Mileniului, Programul Național „Satul Moldovenesc”, alte strategii ramurale și sectoriale. Totodată, trebuie să menționăm că implementarea este posibilă doar prin menținerea ritmurilor înalte de creștere economică, edificarea unui cadru instituțional coerent și stabil armonizat cu principiile și standardele europene.

Dacă până la moment au fost evidențiate mai multe documente, precum: programe, strategii, planuri de acțiuni, care sunt nu altceva decât ideile politice prezentate de guvernare, atunci în continuare ținem să evidențiem și un anumit cadru normativ în limitele căruia se promovează politicile în sfera muncii și care, totodată, creează premise legale de elaborare a acestor politici.

Următoarea verigă a documentelor în care își găsesc reflectare politicile sociale sunt actele de ordin intern, elaborate și adoptate la nivel național, cum ar fi legile organice. Una dintre principalele forme de promovare a politicilor la diferite niveluri constă în adoptarea actelor de formare a veniturilor și cheltuielilor în stat – bugetul de stat și bugetul asigurărilor sociale. Aceste acte politico-juridice determină veniturile și cheltuielile din toate sferile de activitate ce intră în competența statului. Prin aceste documente statul își determină gradul de atenție fiecărei sfere de activitate. Tot aici ținem să menționăm că aceste documente, pe lângă menirea normativ-economică pe care o au, mai au și una politică, grație luptei care se dă în timpul procesului de elaborare și adoptare în final de legiuitor.

Principalul act normativ în domeniul muncii este **Codul Muncii**, adoptat de Parlament la 28 martie 2003 (Legea nr.154-XV din 28 martie 2003). Actul menționat conține 14 titluri, 62 capitole, 392 articole și în mod detaliat reglementează relațiile de muncă între angajator și salariat. Acest act general conține prevederi referitoare la utilizarea forței de muncă, timpul de muncă, timpul de odihnă, salariu, disciplina muncii, protecția muncii, altele, fiind chemate la sporirea productivității muncii și asigurării sociale a salariaților.

Printre direcțiile principale ale politicii de stat în domeniul protecției muncii se înscriu: asigurarea priorității privind păstrarea vieții și sănătății salariaților; emiterea și aplicarea actelor normative privind protecția muncii; supravegherea și controlul de stat asupra respectării actelor normative în domeniul protecției muncii și altele. În sfera îmbunătățirii condițiilor de muncă, politica socială trebuie să se orienteze spre perfecționarea cadrului legislativ și crearea măsurilor organizaționale de creștere a responsabilității angajatorilor față de securitatea muncii [25].

Alte acte ce țin de domeniul promovării politicilor sunt cele ce reglementează sfera muncii și relațiile de muncă. Cu acest scop au fost elaborate:

✓ **Legea privind utilizarea forței de muncă**, nr. 878 din 21.01.1992 [26], care determină bazele juridice, economice și organizatorice ale sistemului de garanții sociale, scopul fiind realizarea politicii de stat privind utilizarea forței de muncă. În cadrul Legii mai găsim și alte referințe, cum ar fi: modul și condițiile de stabilire a statutului de șomer cetățenilor; parteneriatul social în domeniul utilizării forței de muncă; protecția socială a șomerilor; calificarea și recalificarea șomerilor; acordarea ajutorului de șomaj; beneficiarii ajutorului de șomaj.

✓ **Legea privind ocuparea forței de muncă și protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă**, nr.102-XV din 13 martie 2003. Prezenta Lege reglementează măsurile privind realizarea strategiilor și politicilor de menținere a unui nivel înalt al ocupării și adaptării forței de muncă la cerințele pieței muncii, privind protecția socială a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă, prevenirea șomajului și combaterea efectelor lui sociale.

✓ **Legea securității și sănătății în muncă**, nr.186 din 10.07.2008 [27], care prevede asigurarea tehnico-organizatorică și financiară a activității de securitate a muncii, stabilește măsuri de supraveghere și control asupra îndeplinirii legislației muncii, precum și măsurile de pedeapsă pentru încălcarea ei. Protecția muncii reprezintă un sistem de măsuri și mijloace social-economice, organizatorice, tehnice, curative și profilactice, care acționează în baza actelor legislative și a altor acte normative și care asigură securitatea angajatului, păstrarea sănătății și menținerea capacității lui de lucru în procesul muncii.

În această listă pot fi înscrise și alte legi, cum ar fi **Legea sindicatelor sau a patronatelor**. În așa mod, sistemul promovării politicilor sociale în sfera muncii creat de stat are un spectru foarte larg de activități, este complex, iar verigile acestuia sunt interdependente. În fond, structura acestui sistem este satisfăcătoare. Baza normativ-juridică permanent se modifică și treptat se racordează la standardele internaționale. Problema constă în altele: practica demonstrează că procesele deliberative și de implementare derulează încet, prin aceasta diminuând actualitatea elaborărilor în timp a legilor, precum și capacitatea lor de a corespunde cerințelor sistemului socioeconomic și realității vieții.

În această ordine de idei, putem scoate în evidență unele generalizări și concluzii privind determinarea politico-juridică a sferei muncii în sistemul politicilor sociale. Organizarea normativ-juridică a promovării politicilor sociale în sfera muncii este determinată, în primul rând, de organele centrale ale statului: legislativul, executivul și organele judecătorești, iar, în al doilea rând, de organele acestora amplasate pe verticală, departamentele sociale de profil ale statului, fondurile de asigurări sociale de stat și cele nestatale, altele.

În calitate de politici publice, politicile sociale în sfera muncii reflectă modul de raportare a statului, prin instituțiile abilitate, pentru a influența condițiile de viață, în scopul obținerii unor îmbunătățiri de ansamblu sau pentru anumite segmente. În condițiile dezvoltării continue a democratizării, reglementarea de către stat a relațiilor socioeconomice poartă un caracter limitat față de cea în sistemul totalitar. Ea se referă la elaborarea și implementarea aspectului normativ-juridic, a legislației sociale, inclusiv a politicilor în sfera muncii, la stimularea în domeniul ocupării, sporirii nivelului de protecție a muncii etc.

Preocuparea principală a organelor de stat rezidă în promovarea și protejarea drepturilor omului, iar dreptul la muncă este unul dintre drepturile fundamentale garantat de prevederile constituționale, convențiile și pactele internaționale reflectate în cadrul normativ național. Sistemul promovării politicilor sociale în sfera muncii creat de stat are un spectru foarte larg de activități, este complex, iar verigile acestuia sunt interdependente. Baza normativ-juridică permanent se modifică și treptat se racordează la standardele internaționale.

Referințe:

1. Mărginean I. Coordonarea politicilor sociale din România și Republica Moldova // România și Republica Moldova. Potențial competitiv al economiilor naționale. - București: ASEM, 2004, p.207.
2. Teosa V., Roșca M. Resursele umane: migrația de muncă: rolul ei economic și social // Moldova, România, Ucraina. Integrarea europeană și migrația forței de muncă. - Chișinău: Captes, 1999, p.167.
3. Teosa V., Dmitriev R. Baza normativ-juridică și practica de reglementare a pieței muncii în Republica Moldova // Republica Moldova – 2000: Piața muncii și dezvoltarea socială. Primul anuar economic și social. - Chișinău: Institutul Muncii, 2000, p.173.
4. Смирнов С.Н., Сидорина Т.Ю. Социальная политика: Учебное пособие. - Москва, 2004, с.93-96.
5. Constituția Republicii Moldova cu modificări și completări (Lege Fundamentală) 5 Iulie 2000. - Chișinău: Moldpres, 2000.
6. Legea Republicii Sovietice Socialiste Moldova cu privire la Guvern // Veștile Sovietului Suprem și ale Guvernului R.S.S. Moldova. - 1990. - Nr.8. - Anul de ediție 25.
7. Legea pentru ratificarea Convenției Organizației Internaționale a Muncii nr.150 privind administrarea muncii, nr.274 din 29.07.2006 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2006. - Nr.126.
8. Dreptul muncii: Manual / Nicolae Romandaș, Eduard Boișteanu. - Chișinău, 2007, p.4.
9. Saca V. Problema constituirii societății civile ca exponent al interesului național: din experiența Republicii Moldova // Organizațiile nonguvernamentale și impactul lor asupra proceselor de transformare / Coord.: V.Moșneaga, V.Teosa, Gh.Mohammadifard. - Iași: Pan Europe, 2004, p.80-81.
10. Rojco A., Stremenovscaia Z., Trofimov V. Formarea sistemului de dialog social și parteneriat. - Chișinău, 2000, p.5-6.
11. Pactul internațional cu privire la drepturile economice, sociale și culturale, adoptat de Adunarea Generală a Organizației Națiunilor Unite la 16 decembrie 1966. Ratificat prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr.217-XII din 28.07.1990 // Tratatul Internațional. - 1998. - Vol.I. - P.18.
12. Hotărârea cu privire la aprobarea orientărilor strategice de dezvoltare social-economică a Republicii Moldova până în anul 2005, nr.1107 din 6.10.1998 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 1998. - Nr.105-107(378-380).
13. Hotărârea cu privire la aprobarea Strategiei de Dezvoltare Social-Economică a Republicii Moldova pe termen mediu (până în anul 2005) // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2002. - Nr.5-8 (890-893).
14. Varzari P. Sfera muncii: problema optimizării potențialului uman. - Chișinău: Academia de Științe a Republicii Moldova, 1995, p.3.
15. Programul de activitate al Guvernului Republicii Moldova „Legalitate, Consolidare și Reforme – întru Bunăstarea Națiunii” // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2000. - Nr.20 (005).
16. Hotărârea Guvernului nr.611 din 15 mai 2002, Strategia ocupării forței de muncă în Republica Moldova // Monitorul Oficial. - 2002. - Nr.066.
17. Strategia de creștere economică și reducere a sărăciei (2004-2006). Legea nr.398-XV din 2.12.2004 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2005. - Nr.5-12 (005).
18. Saca V. Op. cit., p.76-84.
19. Ibidem.
20. Hotărârea cu privire la aprobarea Programului Național „Satul Moldovenesc” (2005-2015), nr.242 din 01.03.2005 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2005. - Nr.071.

21. Programul de activitate a Guvernului pe anii 2005 - 2009 „Modernizarea țării – bunăstarea poporului”
<http://gov.gov.md/www.gov.md/file/materiale%20utile/md/3-md.pdf>
22. Planul de Acțiuni UE – Moldova (recomandat pentru implementare la Bruxelles, în cadrul celei de-a VII-a reuniuni a Consiliului de cooperare Republica Moldova – Uniunea Europeană) // Moldova Suverană. - 2005. - Nr.33-34 (20670-20671). - P.7.
23. Hotărârea pentru aprobarea Strategiei naționale privind politicile de ocupare a forței de muncă pe anii 2007-2015, nr.605 din 31.05.2007 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2007. - Nr.82-85.
24. Piața muncii și parteneriatul social în Republica Moldova: Anuar economic și social, 2004-2005 / Colectiv de autori. - Chișinău: Institutul Muncii, 2006, p.74.
25. Катульский Е.Д. Труд в контексте социальной политики. Социальная политика современной России: проблемы реформирования // Аналитический Вестник. (Москва). - 2002. - №8 (75). Серия 9 «Основные проблемы социального развития России» / Ред. Г.И. Климантова.
26. Legea privind utilizarea forței de muncă, nr.878 adoptată la 21.01.1992, promulgată la 06.12.2001, în vigoare la 01.07.2003 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2001. - Nr.158.
27. Legea securității și sănătății în muncă, nr.186 din 10.07.2008 // Monitorul Oficial al Republicii Moldova. - 2008. - Nr.143-144.

Prezentat la 05.06.2009